

VETENSKAPLIGT SYMPOSIUM PÅ AKADEMISKT
FORUM, KULTURHUSET I STOCKHOLM

Kubas hälsovård – ett föredöme?

Gabor Tiroler, folkhälsovetare

Hälsoläget på Kuba, kort sammanfattning: Barnen överlever, medellivslängden ökar, självmordsfrekvensen sjunker och funktionshindrade får jobb.

Det är allmänt känt att Kuba har en exemplarisk hälsovård så att barnadödligheten är låg och medellivslängden hög inte bara jämfört med länderna i Latinamerika utan även med betydligt rikare länder, speciellt stora grannen i norr. Givetvis beror det på medveten politik alltsedan 1959 och en kultur som bygger på gemenskap och ansvarstagande.

Detta diskuterades på symposiet den 7 oktober arrangerat av Nätverket Medicinare för Kuba i samarbete med avdelningar på Karolinska institutet. Såväl svenska som latinamerikanska experter deltog och fick både gehör och synpunkter från en publik på närmare hundra personer, bland dem läkare, sköterskor och andra sjukvårdsarbetare. Många stannade kvar efter avslutningen för att diskutera vidare. Sexton nya anmälde sig till nätverket.

Diskussionerna höll mycket hög klass. Folkhälsoinstituttets generaldirektör, tre professorer, tre praktiserande läkare, två psykologer, en farmakolog, en blivande läkare och en folkhälsovetare var i talarstolen och panelen, men publiken kom också med kunniga och träffande inlägg.

Familjeläkarorganisationen är basen i Kubas hälsovård,

Pg 23 57 15 - 0

och kommer alla till del utan åtskillnad. Läkaren bor i sitt upptagningsområde och är ständigt tillgänglig. Hon känner både miljön och befolkningen, och det ingår i tjänsten att göra minst ett hembesök till alla hushåll varje år. Alla barn skyddas mot tretton sjukdomar genom massvaccinering. Kuba är det enda utvecklingslandet med ett så brett, landsomfattande och gratis vaccinationsprogram. Nästan alla vacciner tillverkas i Kuba, inbegripet ett pentavalent DPT-HepB-HiB combivaccin.

Farmakolog Peter Buckley berättade hur bioteknik och medicinsk forskning blev högt prioriterat redan på 60-talets Kuba och enbart under 90-talet investerades motsvarande över en miljard US-dollar i forskning och utveckling. Som ett resultat håller Kuba idag över 400 patent och nya produkter baserade på bioteknik har ökat från tre per år under 80-talet till ca fyrtio idag. Genom denna utveckling har Kuba sparat in flera miljarder dollar i minskat importbehov och samtidigt skapat en snabb växande export som var uppe i trehundra miljoner dollar 2004. Det speciella med Kubas export är att den inriktas på faktiska behov och inte bara på marknader. Buckley var representant för Pharmacia i Havanna ända tills kontoret över en natt stängdes. Det var 1995 när det svenska företaget gick ihop med USAs Upjohn.

I paneldebatten om "Folkhälsa i världen och på Kuba. Den kubanska hälsovårdsmodellen" deltog förutom Gunnar Ågren och Barbara Perez även professor Lars-Olof Kahlings, neurokirurg Inti Peredo och Mario Perez, den senare kubansk läkare med erfarenhet av internationalistiskt biståndsarbete. Foto Daniel Håkansson

Professor Bo Lambert från Karolinska institutet gav ett konkret exempel på blockadens skadeverkningar: Inom ramen för forskningssamarbete hade en institution i Kuba fått en donation på ett tiotal datorer från Sverige. Företaget som redan fått betalt för datorerna drog plötsligt tillbaka dem och skickade tillbaka pengarna. De hade fått reda på att datorerna skulle levereras till Kuba, och eftersom de innehöll komponenter från USA fick man inte sälja dem dit.

På symposiet visades en film producerad för SVT om terapeutisk dans, och den exemplifierade bredden i den kubanska hälsovården, där hälsofrämjande och förebyggande insatser utgör en stor andel. Folkhälsoinstitutets generaldirektör Gunnar Ågren framhöll detta som utmärkande för Kuba, vilket ledde till ett idéutbyte om behovsstyrd kontra ekonomistyrd hälsovård.

Kubas framgångar att begränsa HIV-spridningen, lovordade av både FN och Världshälsoorganisationen, togs också upp och professor Sven Britton och psykolog Kristina Hillgren – som båda haft tillfälle att ta del av kubanernas arbete – instämde. Själv påminde jag om Svenska Dagbladets förfalskade kartor, som visade en högre förekomst av HIV i Kuba än i USA, fastän det är det sistnämnda landet som har mångdubbelt flera smittade.

Filmen passade till psykolog Barbara Perez föredrag om "Kultur och rehabilitering på Kuba: Dans, musik och andra konstnärliga uttrycksformer i prevention och behandling". Hon är socialpsykolog från Kuba numera verksam inom vuxenpsykiatri här. Hon menade att psykiskt sjuka i Kuba nog har en bättre prognos än de i Sverige, beroende på att de inte blir så marginaliserade socialt och att de har betydligt större chans att få jobb när de blivit behandlade. Detta gäller också andra människor med funktionshinder, och jag som arbetar med bistånd till u-länder på handikappområdet har bevittnat hur Kubas helhetssyn på hälsovård gagnar social integrering. Det är inte bara hälsomyndigheterna som driver verksamheten, utan det finns ett intersektoriellt samarbete med utbildningsväsen, socialvård och arbetsmyndigheter, precis ett sådant samarbete som WHO efterlyste för att kunna förverkliga den storslagna planen på "Hälsa för alla".

På en kongress som WHO:s latinamerikanska region höll i Santiago de Chile i november presenterade Dr Huberto A. Perez från kubanska Hälsoministeriet ett projekt i samarbete med organisationen Handicap International från Belgien. Det handlar om samhällsbaserad rehabilitering (CBR) och visade hur de arbetar med de funktionshindrade i deras hem och närmiljö. Kuba har stött framväxten av handikapporganisationer, och exempelvis de synskadades förening har haft en stor vän i den norska motsvarigheten. Dr. Perez' framförande var visserligen ur pedagogisk synpunkt erbarmligt (han klämde över sextio stordia i en PowerPointshow med upp till hundra ord på varje, på en kvart), men åtskilliga deltagare samlades kring honom för att höra mera. På ett uppdrag tidigare i år i Brasilien, märkte jag samma intresse för Kubas sätt att organisera hälsovård och rehabilitering. I Sverige kan man knappt säga något positivt om Kuba förrän man blir nedklubbad med "diktatur", "politiska fångar", "de får inte läsa 'Pippi'" och andra djupsinnigheter, men de länder som fått hjälp av Kubas hälsoteam, och de är många, lyssnar gärna. Kuba är klart en förebild!

Kristina Hillgren, Göran Ågren och Marie Köhler på podiet. Medverkade gjorde även Elina Bodin, läkarkandidat som arbetat tillsammans med kubanska läkare i Venezuela och Vania Ramirez Leon, distriktsläkare i Stockholm. Foto DH